

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte mandag den 10 februar 1947 kl. 13.30.

Formann: Terje Wold.

Det ble foretatt navneopprop.

Samtlige medlemmer var tilstede unntatt: Bettum, Støstad, Lavik og Utheim.

Formannen: Støstad er bortreist, Lavik har det ikke vært mulig å få forbindelse med, og Utheim har meldt forfall.

Dette møte er sammenkalt for å drøfte Spania-saken, og vi har idag også utenriksministeren og statsministeren tilstede. Meningen var, da det jo haster med saken, at man skulle forsøke å få den frem til behandling i Stortinget i denne uke. President Monsen har meddelt meg at det kan bli tale om å ta den torsdag, og det er da om å gjøre for oss, hvis det er mulig, å få vår innstilling ferdig til den dag. Det er også tanken, når den kommer frem til behandling i Stortinget, at det skal skje i offentlig møte, men det er det selvsagt ikke vi som bestemmer, det er presidentskapet. Imidlertid tror jeg at vi under vår behandling her bør være oppmerksom på dette, og at det kanskje er riktig at denne sak behandles offentlig. Jeg har ikke villet fremlegge noe utkast til innstilling før vi har hatt en drøftelse av denne sak her i komiteen. Jeg tenkte da at vi kunne ha en foreløpig drøftelse i dag, så alle medlemmer kan si sin mening, og at jeg kanskje til imorgen kunne forsøke å legge fram et utkast til en innstilling på grunnlag av denne drøftelse.

Som min mening om saken vil jeg, etter at jeg nøye har studert den redegjørelse som utenriksministeren har gitt i Stortinget, bare ganske kort si at jeg intet har å bemerke hverken til det innhold den har rent faktisk, ut fra hva jeg vet om disse forhold, eller til den konklusjon som utenriksministeren har gitt i utredningen, hvor det først heter:

«For Norge er situasjonen derfor i dag den, at vi står overfor spørsmålet om vi vil innlate oss i en handelskrig med Spania på egen hånd, med de skadevirkninger det vil ha for vårt land, eller om vi vil bringe vårt handelspolitiske forhold på linje med de andre medlemsstater innenfor De Forente Nasjoner som ikke allerede har markert standpunkt ved å bryte all forbindelse - diplomatisk og økonomisk - med Spania.»

Videre heter det lenger ute i redegjørelsen:

«Vi vil med andre ord ikke oppnå å svekke det nåværende regime i Spania det minste, mens vi måtte regne med mulighetene av langtrevkende skadevirkninger for hele vårt næringsliv og vår gjenreising.»

Og til slutt, etter at han i redegjørelsen har gjennomgått kanskje særlig de virkninger som en handelskrig ville ha for vår skipsfart, heter det:

«Ut fra alle disse overveielser er Regjeringen kommet til at vi fra norsk side ikke kan innta en holdning som ville føre til handelspolitisk brudd med Spania. I samsvar med den hovedlinje som hele tiden har vært vår, at vår innsats til hjelp for de demokratiske kreftene i Spania må skje innenfor rammen av den aksjon som blir besluttet av De Forente Nasjoner, må vi være villige til å bringe vårt handelspolitiske forhold til Spania på linje med de andre medlemstaters i De Forente Nasjoner som ikke alt har brutt alle forbindelser, diplomatiske og økonomiske. For Europas vedkommende er det bare land som aldri har hatt økonomiske forbindelser av noen betydning med Spania.»

Dette er i virkeligheten redegjørelsens konklusjon, og jeg vil for mitt vedkommende si at jeg er enig i dette. Hvordan man da bør forme en innstilling, det synes jeg man kanskje best kan ta standpunkt til etter at vi har hatt en drøftelse her. Det kan jo være spørsmål om å gjøre den kortere eller lengere, men jeg synes nærmest at man skulle innskrenke seg til den kortest mulige henvisning til de faktiske ting som foreligger, kanskje ta et utgangspunkt i den beslutning Stortinget fattet den 6 mars 1946 da saken første gang var til behandling, kanskje deretter i innstillingen referere det som utenriksministeren sier om hva der er hendt handelspolitisk og politisk i forholdet til Spania etter 6 mars, videre kort referere det vedtak som er fattet på De Forente Nasjoners generalforsamling den 12 desember 1946, og si et par ord om det vedtaket. Dernest kan det vel ikke unngås at man nevner den misfornøyelse og den aksjon som der er tatt opptaket til fra spansk side, den misfornøyelse som utenriksministeren også har gjort rede for i sin utgreiding, hvor han sier at allerede høsten 1946 var en misfornøyelse kommet til uttrykk fra spansk side. Han sa nemlig om forhandlingene dengang om kompensasjonsforretninger:

«Allerede høsten 1946 ble det fra spansk side gjort klart overfor de norske forretningsdrivende som har stått for kompensasjonshandelen, at en fortsettelse av varebyttet på dette grunnlag forutsatte en mer imøtekommende holdning overfor import til Norge av varer som Spania ønsket å eksportere.»

Altså, vår handel har jo vært sterkt innskrenket. Vi har, som det har vært uttrykt ved en annen anledning, i virkeligheten stadig forsøkt å selge til Spania de ting som vi ikke kunne få solgt annet steds, og kjøpe de ting i Spania som vi heller ikke kunne få annet steds, men vi har i virkeligheten der aldri tatt noe hensyn til det som under normale forhold er det vanlige i en handelsforbindelse, nemlig at det må være en avveien av begge lands interesser. Og allerede høsten 1945 har det altså vært protestert fra

spansk side, og gjort oppmerksom på at dette ikke kan fortsette.

Så må det da også nevnes, går jeg ut fra, den situasjon som er oppstått i januar 1947, og som jo er den direkte foranledning til at saken kommer frem nu, og at det haster så sterkt med den som det gjør. Det var den noten eller skrivelsen som ble sendt den 4 januar til vår chargé d'affaires i Madrid, og som delvis er inntatt i utenriksministerens redegjørelse. Det kan kanskje ha interesse for komiteen at jeg refererer den, den er ganske kort. Det heter der:

«Jeg bekrefter overfor Dem at i løpet av de 10 første måneder av 1946 viste den spanske skipsfartsstatistikk at ialt 339 norske skip hadde anløpt spanske havner og disse hadde tilsammen lastet og losset det betydelige tall av 472.860 tonn varer. Disse skip har naturligvis konsumert matvarer, brensel og skipsutstyr, hvilket Spania for tiden ikke har noen overflod av.

Heri er et av de mange bevis på hvordan den spanske regjering har gitt til kjenne sitt ønske om å opprettholde normale forbindelser med Norge. Uheldigvis synes det ikke å foreligge fra norsk side den nødvendige resiprositet: I virkeligheten er det en kjensgjerning, når man helt ser bort fra de uregelmessige diplomatiske forbindelser og den holdning som den norske Regjerings representanter har inntatt overfor Spania og dens regjering i visse hendelser av internasjonal karakter, at også de tradisjonelle handelsmessige forbindelser mellom begge land er blitt gjenstand for ensidige restriksjoner fra den norske Regjerings side.

Som De ikke er ubekjent med, eksisterer det ikke handelsforbindelse mellom oss på traktatmessig basis og selv rent praktisk sett, har man ikke kunnet opprettholde forbindelsene på grunn av vanskeligheter av offisiell art og trakasserier og skade tilføyet under lasting og losning av varer som kommer fra eller går til Spania i norske havner.

Denne holdning står uten noen som helst tvil i motsetningsforhold til den som denne Regjering har inntatt og som de ovennevnte laste- og losseforhold er et godt bevis på. Under disse omstendigheter spør min Regjering seg om det vil være mulig å kunne fortsette i lang tid å akseptere en situasjon som oppviser et så klart og urettferdig misforhold og den ser seg nødsaget til å revidere den ikke alene korrekte, men endog vennskapelige holdning som den har inntatt like inntil nu overfor norsk skipsfart i spanske farvann.»

Det er den noten som ble sendt, og man må vel kanskje iallfall i debatten nevne dette om våre skipsfartsinteresser, og det må vel kanskje også i innstillingen være en kort henvisning til det. Men

konklusjonen må da etter min oppfatning bli ganske kort, den at vi henviser spesielt til den del av utenriksministerens redegjørelse som jeg refererte som konklusjon, og sier at vi er enige i den og forøvrig under henvisning til det, innstiller at redegjørelsen vedlegges protokollen.

Strand Johansen: Jeg er bange for at jeg ikke kan være enig i den konklusjon som er fremlagt av utenriksministeren i hans redegjøring, og som det nu antydes også skal bli en del av den innstilling som komiteen skal fremlegge for Stortinget i denne saken. Jeg har tillatt meg å utarbeide et forslag i Spaniaspørsmålet som jeg herved vil legge frem for komiteen til overveielse:

«Stortinget er gjennom Utenriksministerens redegjøring gjort kjent med de represalier som Franco-regjeringen har bebudet overfor Norge.

Stortinget,
som holder fast ved sin uttalelse av 6 mars 1946 i Spaniaspørsmålet,
som deler det syn på Franco-regimet som Utenriksministeren og den norske delegasjon ga uttrykk for under behandlingen av det spanske spørsmål på De Forente Nasjoners Generalforsamling i New York,
og som viser til Generalforsamlingens vedtak av 12 desember 1946 om «Forholdet mellom medlemmene av de Forente Nasjoner og Spania»,
uttaler:

Stortinget ser i Franco-regjeringens bebudede represalier mot Norge - sammenholdt med den spanske fascistiske presses utfall mot Norge, mot andre medlemsstater av de Forente Nasjoner og mot selve de Forente Nasjoners Organisasjon - ikke en isolert handling rettet mot Norge alene, men ser i disse trusler en del av et almindelig framstøt fra de spanske fascistiske mot ånden og bokstaven i de Forente Nasjoners vedtak i San Francisco, Potsdam, London og New York - vedtak som Norge for sin del har søkt å etterleve.

Franco-regimets fortsatte kontroll over Spania hindrer opprettholdelsen av normale forbindelser mellom vennligsinnede nasjoner. forgifter de internasjonale forhold og bringer det internasjonale varebytte i fredens tjeneste i fare.

Stortinget henstiller derfor til Regjeringen å rapportere inn saka for de Forente Nasjoners Generalsekretær med anmodning om at de Forente Nasjoners forhold til Franco-Spania under henvisning til Generalforsamlingens vedtak av 12 desember hurtigst mulig blir tatt opp til behandling av Sikkerhetsrådet.»

Utenriksminister Lange: Det forslag som hr. Strand Johansen nettopp har referert, inneholdt i sin innledning en fastslåing av det som har vært norsk standpunkt og fremdeles er norsk standpunkt, og jeg tror det ville være av verdi om det kom med i en uttalelse fra Stortingets side i denne sak.

Jeg tror ikke at vi i denne sak på noen måte skal fire når det gjelder vår prinsipielle holdning til regimet i Spania. Men når jeg ikke kan godta konklusjonen i hr. Strand Johansens forslag, er det av de grunner som jeg alt gjorde oppmerksom på i min redegjørelse i Stortinget. Jeg tror ikke vi har et tilstrekkelig sterkt grunnlag til å innanke saken på den måten, fordi hovedbegrunnelsen for den spanske trusel ikke er vår opptreden i De Forente Nasjoner, men den sterkt tilbakeholdende linje som vi har fulgt handelspolitisk, og som kan sies å gå ut over rammen av den aksjon som er besluttet i De Forente Nasjoner. Når vi har gått så langt handelspolitisk som vi har gjort - det sa jeg også i min redegjørelse - var det fordi vi håpet og ventet at det skulle være mulig innenfor De Forente Nasjoner å få en samlet aksjon som gikk like langt som vi har gjort, og vi ville ikke komme i den situasjon at vi kort før en slik beslutning ble fattet i De Forente Nasjoner, på noen måte hadde utvidet vår handelsforbindelse med Spania. Nå er avgjørelsen falt med hensyn til omfanget av den internasjonale aksjon. Hovedsaken for den norske regjering har hele tiden vært - med tilslutning av Stortinget, uttrykt i vedtak av 6 mars - at vår aksjon skulle holdes innenfor rammen av det som ble vedtatt i De Forente Nasjoner. Når saken derfor har fått det utfall som den har ved at aksjonen er blitt begrenset til en aksjon på rent diplomatisk-politisk plan, er det den eneste logiske konsekvens av den holdning vi hele tiden har tatt, at vi sier, vel, da får vi bringe vårt handelspolitiske forhold på linje med det forhold som andre medlemsstater i De Forente Nasjoner som står i en lignende situasjon som oss, har overfor Spania. Jeg kan ikke skjønne at det er noe ulogisk i det, og heller ikke noe uverdigg i det så sant vi ikke firer på det som er vårt prinsipielle syn i denne sak. Det tror jeg ikke vi skal gjøre. Samtidig skal vi i den nåværende situasjon heller ikke overbetone det, vi skal bare konstatere at slik er det. Jeg tror derfor at det er ting i dette forslaget fra hr. Strand Johansen som med meget stor fordel kan brukes ved utarbeidelsen av komiteens innstilling, uten at jeg kan slutte meg til den konklusjon som her er gitt. En annen sak er at jeg tror nok at vi, når den tid kommer, skal rapportere inn til De Forente Nasjoner at dette har vi gjort. Det har vi plikt til gjennom et vedtak i De Forente Nasjoner som går ut på at alle regjeringer skal rapportere inn hvilke skritt de har tatt i forholdet til det nåværende regime i Spania. I og med at saken blir behandlet i et åpent møte i Stortinget i denne uke, vil det jo bli kjent for alle medlemsstater i De

Forente Nasjoner, og for verdensopinionen, at slik har Franco-regjeringen opptrått, og slik har vi reagert, fordi vi ikke kan føre en isolert handelskrig med Spania.

Friis: Jeg forstår nå hvordan linjen er planlagt. I hovedsaken er jeg enig, men det kommer svært meget an på hvordan innstillingen blir utformet. Det beste ville jo vært om vi straks etter at vår delegasjon var kommet tilbake fra New York, hadde foretatt denne endring, at vi da straks hadde sagt at slik som det nå ligger an, innretter vi vår politikk innenfor denne ramme. Det som nå foreligger, er at vi under press fra Franco blir nødt til å foreta en handling, og selvom denne handling tilsynelatende bare har negativ karakter, vil den kunne utnyttets positivt av Franco i hele den spanske presse, til styrkelse av det regimet som vi er enige om å bekjempe på alle måter. Jeg har lyst til å si at jeg vil først se formuleringen av innstillingen før jeg helt ut slutter meg til den.

Formannen: Altså til konklusjonen har hr. Friis på det nåværende tidspunkt ikke noe å innvende?

Friis: Jeg ser ikke noen annen utvei når det fremlegges så vesentlige momenter for oss. Og jeg ser stort sett situasjonen slik, at som det nå er, er det iallfall ikke tilfredsstillende på noen måte. Det skjer jo ingen ting fra våre venners side i Spania. Selvom kongedømmet skulle komme inn igjen i Spania, ville det være bedre enn som det er nå, for da ville det komme noe bevegelse i tingene iallfall. Ut fra et nokså pessimistisk syn på tingene i dag er jeg altså kommet til at jeg må gå med på en slik konklusjon.

Formannen: Til det hr. Friis nevnte, at vi nå på en måte tilsynelatende handler under et press, vil jeg gjerne si at det selvsagt ikke er noe særlig morsomt, og at det kunne være et spørsmål om man ikke derfor må være ytterst forsiktig i utformingen. Jeg må kanskje også opplyse at da delegasjonen kom tilbake fra New York, altså allerede før jul, ble jeg kalt til utenriksministeren nettopp fordi han ønsket med meg å drøfte Spania-spørsmålet. Jeg sa som min mening - og jeg forstod utenriksministeren slik at han var enig i det - at vi så snart som mulig skulle ta opp spørsmålet om vårt økonomiske og handelspolitiske forhold til Franco til ny overveielse. Så i virkeligheten, selv om dette som er skjedd i januar, ikke var skjedd, måtte spørsmålet tas opp. Forsåvidt er vel forholdet at det man kan kalle et «uegentlig» press, i virkeligheten foreligger fra Francos, fra Spanias side. Men når man leser gjennom denne noten som er referert, så er det riktig - selvom det kanskje rent agitasjonsmessig kan settes i forbindelse med den opptreden som Norge politisk har deltatt i like over for Franco - som det heter der - øyensynlig med hensikt er

det formet slik - at selvom man «ser bort fra de uregelmessige diplomatiske forbindelser og den holdning» o.s.v., så er likevel «de tradisjonelle handelsmessige forbindelser mellom begge land blitt gjenstand for ensidige restriksjoner». Vi har ikke egentlig noe grunnlag å bygge på at det er fordi vi politisk som medlemsstat har opptrått i De Forente Nasjoners generalforsamling, at denne aksjon reises mot oss. Formelt er den reist som en aksjon til varetakelse av handelsøkonomiske interesser fra spansk side, men vi må jo være oppmerksom på at foranledningen sikkert er det som politisk er hendt.

Sundt: Jeg forstår det så at formannen gjerne vil vite hvordan stemningen er hos de enkelte medlemmer av komiteen, før han skriver sin innstilling. Jeg vil ta det forbehold at jeg ikke har hørt utenriksministerens siste redegjørelse i Stortinget og derfor må få anledning til å sette meg nærmere inn i den. Men så meget kan jeg iallfall si til formannen, at jeg i det vesentlige etter det kjennskap jeg hadde til saken tidligere og ellers kan ha, er enig i formannens linje. Jeg la merke til at utenriksministeren pointerte nokså sterkt at dette var et handelspolitisk spørsmål og at meget avhenger av om man kan være heldig i å finne den rette markering av det handelspolitiske. Dette reiser også spørsmålet om det da er så forferdelig klokt å komme for sterkt inn på beslutningen av 6 mars 1946. Som man vil huske advarte jeg for min part den gang mot det forslag til meningsuttalelse som ble fremsatt, idet jeg mente det var tilstrekkelig at det kun ble vedtatt en uttalelse om tillit til at Regjeringen ville finne de rette veier i dette spørsmål. Der var et flertall og et mindretall.

I hvilken utstrekning det kan være heldig å innarbeide deler av hr. Strand Johansens forslag i innstillingen, får man tenke på. Men jeg vil i hvert fall stå fritt til det spørsmål.

Natvig Pedersen: Det er sikkert svært mange som gjerne ville ha gitt sin tilslutning til et vedtak noenlunde etter de linjer hr. Strand Johansen har lagt frem her. Det stemmer ganske sikkert med våre personlige ønsker og synsmåter i dette spørsmål. Men det som er hovedkonklusjonen i dette forslag, men som ikke direkte er uttalt, er jo den ting at vi skal ta en isolert handelskrig med Spania. Det er den virkelige konklusjon. Og når man står overfor det spørsmål, uten tilstrekkelig oversikt over omfanget og virkningene av en slik isolert handelskrig, men dessverre med nokså stor sikkerhet på den ene side for at en slik opptreden ikke vil få noen avgjørende betydning i spørsmålet om Franco-regimet, og på den annen side for at vi ikke vil være i stand til å fordele virkningene av en slik handelskrig, slik at vi i dag må forutsette at virkningene vil falle på enkelte bestemte grupper av vårt

folk, - så er jeg kommet til det resultat at jeg ikke tror det vil være forsvarlig å velge den linje, hvor meget en ellers personlig kunne ønske at vi hadde vært i den stilling at vi kunne ha inntatt det standpunkt.

Jeg mener det er riktig å se det standpunkt vi tar nå, i sammenheng med det standpunkt vi formet ut i stortingsvedtaket, hvor vi uttalte at Norge ville være med å gjøre sin plikt som en demokratisk stat i en interalliert aksjon mot Franco-regimet. I forhold til det vedtaket står det for meg som at et vedtak nå om at vi - slik som saken ligger an - må bli stående på linje med de andre fra vår side ikke er noen retrett. Det vi har gått inn for, er en interalliert aksjon her. Vi kan si til oss selv at det er en skuffelse at denne interallierte aksjon ikke er blitt mer omfattende, men det har ikke vi hatt noe absolutt herredømme over. Det vi vet, er at i øyeblikket er den ikke så omfattende som vi kunne ønske det. Men jeg tror vi blir nødt til å trekke den konklusjon at alene kan vi ikke føre denne aksjon videre. Vi vil bli nødt til å følge de andre på det grunnlag som generalforsamlingen i De Forente Nasjoner har vedtatt. Det hr. Strand Johansen sier om en rapport til De Forente Nasjoner, ser jeg altså ikke som den egentlige konklusjon. Det er mer en formell konklusjon, mens den reelle konklusjon er at vi tar handelskrigen.

Jeg har tidligere uttalt meg om spørsmålet om rapport av forholdet, og jeg må si at jeg forstår ennå ikke at det ikke vil være helt regulært. Det får bli Utenriksdepartementets sak i hvilken form det vil gi den. Men jeg synes det må være naturlig at vårt Utenriksdepartement gir De Forente Nasjoner informasjon om den situasjon vi er kommet i, de spesielle mottrekk mot oss. Det er et annet spørsmål om det behøver å komme frem i noe vedtak her. Men jeg synes, som sagt, at det måtte være en naturlig ting at vi gjennom vårt Utenriksdepartement ga informasjon om hvordan stillingen har ligget an for oss. Vi må da tenke på - som jeg har nevnt - at dette iallfall er det første skritt i retning av en internasjonal aksjon, og da må det ha sin betydning for den store organisasjon som skal lede denne aksjonen, at den er informert om hvilke følger det får, hvordan saken stiller seg for de enkelte medlemsstater.

Formannen: Til det siste vil jeg bare si at jeg forstod utenriksministeren slik av hans innlegg her, at Utenriksdepartementet ville gi en rapport om dette til De Forente Nasjoner, og det sier seg vel i grunnen selv at vi må gjøre det. Det står i den beslutning som ble vedtatt på generalforsamlingen, at generalforsamlingen videre anbefaler at medlemstatene skal rapportere til generalsekretæren og til det neste møte av generalforsamlingen, om hvilken aksjon man har tatt i forbindelse med rekommendasjonen. For oss blir det ikke tale om å ta en aksjon i forbindelse med selve

rekommandasjonen, for det har ikke noen direkte betydning for oss. Vi hadde chargé d'affaires der, og vi fortsetter å ha det. Jeg er enig med hr. Natvig Pedersen i at det vil være naturlig, som også utenriksministeren sa, at vi i sin tid gir en rapport til De Forente Nasjoners generalsekretær om utviklingen, når Utenriksdepartementet finner at tiden er inne. Men det er mere et spørsmål om form som ikke egentlig foreligger for oss her nå.

Smitt Ingebretsen: Jeg har ikke noe å bemerke til den linje som er trukket opp av utenriksministeren og komiteens formann, men jeg er klar over at det er en meget delikat oppgave formannen får, når han skal utforme denne innstilling. Jeg vil henstille at han husker på at her gjelder det handel og skipsfart og ikke politikk, og at han former denne innstilling sånn at man oppnår det som man har til hensikt å oppnå ved denne resolusjon. Det er ofte så at man kan forspille de mål man har, hvis man tar feil på tingene. Jeg vil henstille at man her minst mulig kommer inn på de politiske spørsmål - for jeg kan ikke tenke meg annet enn at det eneste man på det vis vil oppnå, det er at man legger seg selv vanskeligheter i veien - men at man ved utformingen av denne innstilling stadig har for øye at dette er et trekk til varetagelse av norsk skipsfart og handel.

Formannen: Jeg skal selvfølgelig være oppmerksom på det som hr. Smitt Ingebretsen der har sagt. Jeg vil bare si at denne sak jo har to sider.

Smitt Ingebretsen: Det er det som gjør det delikat.

Formannen: Den har en side til Spania utad. Det er jo klart at man der må være ytterst varsom, som hr. Smitt Ingebretsen sa, med å si noe som skader norsk handel og andre økonomiske interesser uten nødvendighet. Når det gjelder spørsmålet innad, vil jeg gjerne også gjøre oppmerksom på den del i utenriksministerens redegjørelse, som vi ikke må glemme, hvor han sier, at

«Etter Stortingets behandling av Spania-spørsmålet i mars 1946, og for å unngå fortsatt spontane arbeidsnedleggelse ved lossing eller lasting av varer fra eller til Spania, har Regjeringen gjennom lisensutstedelsen prøvd å begrense kompensasjonshandelen til det absolutt nødvendige minimum.»

Vi hadde jo denne tomathistorien, som man kanskje husker, og det var senere adskillige tilløp til vanskeligheter. Det er det som også den spanske regjering understreker i sin skrivelse, at det har vært vanskeligheter ved lossing og lasting i norske havner - trakasserier. Jeg vet ikke om det er nødvendig å nevne det i vår innstilling, det er jo en skjønnssak. Men det er

nødvendig under behandlingen at denne sak får en slik form at vi innad kan gi den avgjørende begrunnelse, slik at det vedtak som Stortinget fatter i denne sak, kan gjennomføres under de mest gunstige forhold så at vi ikke får vanskeligheter som vi ellers kunne ha unngått. Og som jeg nevnte, må vel saken behandles offentlig. Det tror jeg er riktig for vi må selv i ømtålelige spørsmål av utenrikspolitisk karakter venne oss til å ha offentlig diskusjon. Men det er da om å gjøre at denne drøftelse blir lagt slik at vi nettopp oppnår, som hr. Smitt Ingebretsen sa, det vi vil oppnå. Dersom vi ikke tar hr. Strand Johansens linje, må vi sørge for at vi ikke skader norske økonomiske interesser mer enn det er nødvendig, og dernest at vi innad kan gi en slik begrunnelse for den politikk som her fastlegges, at enhver forstår nødvendigheten av denne linje. Jeg tror nemlig at det - uansett hvilken innstilling man har til Franco - er riktig som hr. Friis nettopp sa, at som fornuftige resonnable mennesker kan man ikke komme til noe annet resultat enn det Regjeringen nå har nådd frem til. Når vi vet med oss selv at dette ikke kan ha noen betydning for Franco-regimet i Spania, når vi har sett resultatet av den internasjonale behandling på F.N., så er det for Stortinget, som har plikt til å vareta landets interesser, etter mitt skjønn i all fall ikke noen annen linje. Og vanskeligheten er nettopp at kanskje ikke så meget innstillingen som selve debatten legges slik an, at vi oppnår det vi mener er det riktige.

Strand Johansen: Formannen sa nettopp at vi som «fornuftige og resonnable mennesker» ikke kunne komme frem til noen annen konklusjon enn den som er antydnet av Regjeringen. Det er naturligvis vanskelig å snakke om sine egne karakteregenskaper, men i alminnelighet blir også jeg ansett for å være et «fornuftig og resonnabelt» menneske, og jeg er altså kommet frem til en annen konklusjon.

Formannen: Ja, jeg mente ikke noe annet.

Strand Johansen: Det er et par punkter i den vedtatte resolusjon fra New York jeg gjerne vil minne om. Det heter følgende - etter at den konklusjon Sikkerhetsrådets underkomite kom til, er gjengitt -: «Generalforsamlingen er overbevist om at den fascistiske Franco-regjering i Spania ikke representerer det spanske folk.» Jeg synes dette er et meget viktig punkt i Generalforsamlingens vedtak, og det var nettopp den amerikanske delegasjon som fremla denne formulering. På grunn av denne oppfatning anbefaler da Generalforsamlingen, hvis der ikke innen en rimelig tid er opprettet en regjering som får sin autoritet fra det spanske folk, og som er forpliktet til å respektere talefrihet, religionsfrihet og forsamlingsfrihet og til straks å holde valg hvor det spanske folk fritt for vold og skremser og uten hensyn til parti, kan uttrykke sin vilje,

at Sikkerhetsrådet behandler de passende åtgjerder som bør tas for å råde bot på situasjonen.

Det er under henvisning særlig til disse to punktene at jeg konkluderer med at saken av Regjeringen bør innrapporteres for Generalsekretæren med anmodning om at spørsmålet om F.N.s forhold til Franco-Spania så hurtig som mulig blir tatt opp til behandling av Sikkerhetsrådet.

De medlemmer av regjeringspartiet som har talt her i dag, synes ikke å være i tvil om at det ikke bare er de handelspolitiske forholdene som spiller inn her. Jeg hadde i sin tid høve til å lese noen utdrag av den fascistiske presse i Spania, og av den fremgår det tydelig at det ikke bare er handelsforbindelsen det her dreier seg om, men at det er den politiske aktivitet som Norge har vist overfor det fascistiske regime i Spania. Man kan hevde så meget man vil at dette ikke er en retrett. Men det vil da være merkelig, når Regjeringen skal rapportere inn hvilke skritt den har tatt i overensstemmelse med den vedtatte resolusjon, at den formulerer sin rapport innholdsmessig omtrent på følgende måte: Inntil fornylig hadde Norge ingen handelsoverenskomst med Spania, men etter at denne resolusjon ble vedtatt, består det skritt vi har foretatt, i å opprette også en regulær handelsforbindelse gjennom en handelsoverenskomst med Franco. En slik linje kan etter min overbevisning ikke bety annet enn en retrett overfor det press som Franco har øvd på Norge. Det å gi etter for en regjering som F.N. karakteriserer som en regjering som ikke representerer det spanske folk, vil bety å styrke Franco, styrke det fascistiske regime og svekke de demokratiske krefter, og det er heller ingen tvil om at det hos noen av dem som har hatt ordet her i dag er den oppfatning at det vil bli utlagt slik i den spanske fascistiske presse. Hvis vi beslutter oss til å følge den konklusjon som Regjeringen har antydnet, betyr det at vi igjen begir oss inn på en linje hvor vi gir etter for de fascistiske kreftene, mens vår linje bør være å gjøre vårt til at forholdet til Franco-Spania kommer opp så hurtig som mulig til behandling i Sikkerhetsrådet, slik at Sikkerhetsrådet kan fatte bindende beslutninger for medlemsstatenes opptreden overfor Franco-Spania.

Konrad Knudsen: Man kan kalle det en retrett eller ikke, det kan være riktig i og for seg. Det kan være en retrett muligvis ut fra det standpunkt vi inntok på et tidligere tidspunkt, før generalforsamlingen i New York tråtte sammen, men på den annen side er det altså ingen retrett i det øyeblikk vi selv finner at vi som en liten nasjon må stille oss på linje med den andre land, og at den aksjon vi skal foreta overfor Franco-Spania, må skje sammen med de andre land, og ikke være en linje for seg selv. Det må være poenget, at vi som en liten nasjon ikke kan føre en isolert og en selvstendig politikk overfor et land som Franco-Spania. Jeg har selvfølgelig ikke noe mot at saken

blir rapportert inn, og den blir selvsagt rapportert inn. Jeg har heller ikke noe å innvende mot det vedtak som ble gjort i New York, men da må man ta konsekvensen av det. Om det kan sies at en ny holdning fra Norges side vil være en styrkelse av Franco, så kan man også si at det var en styrkelse for Franco at generalforsamlingen i New York ikke gikk så langt som det norske standpunkt. Man kan resonnerer og komme fram til at det vi nå foretar oss, betyr en styrkelse for Franco. Men det vi foretar oss, er faktisk å bringe oss selv på like linje med de andre og si åpent og ærlig til oss selv at vi som en liten nasjon kan ikke alene føre en handelskrig med Franco. Jeg kan derfor ikke forstå annet enn at den linje som er trukket opp både i utenriksministerens utredning om Spania-spørsmålet og de antydninger som formannen i komiteen har gitt, må være den linje som vi må følge her nå.

Andrå: Sånn som saken ligger an, tror ikke jeg det vil være heldig å ha et åpent stortingsmøte om dette nå. Når man skal forsøke å få i stand en handelsoverenskomst med Spania, tror jeg ikke det vil være heldig for dem som skal underhandle om handelsoverenskomsten, å ha et sånt stortingsmøte å henvise til, når en hører hr. Strand Johansen o.s.v. Det måtte da være bedre å ta en redegjørelse for åpne dører etter at man var ferdig med forhandlingene, enten man fikk en handelsoverenskomst eller ikke og da legge alle kort på bordet. Jeg tror det er flere enn meg som mener at i en sånn debatt for åpne dører om en ømtålelig sak kan det bli sagt mange ting som den vi skal underhandle med, vil anse som høyst fornærmende for seg, og *det* vil sannelig ikke lette handelsforhandlingene. Jeg tror ikke det er klokt å ha åpent møte om saken nå, det tror jeg må komme etter at handelsforhandlingene er avsluttet.

Formannen: Når det gjelder spørsmålet om åpent eller hemmelig møte, er det, som jeg nevnte til å begynne med i dag, presidentskapet som avgjør det. Det kan være meget i det som hr. Andrå nevnte nettopp nå. Jeg ble i dag gjort oppmerksom på at vi har hatt en lignende situasjon med Portugal i 1935, da vi måtte gå til en traktat der. Det foregikk i hemmelig møte i Stortinget, såvidt jeg forstår. - Men det er noe som vi kanskje kunne tenke på.

For meg står det som en umiddelbar fordel at vi kunne holde et offentlig møte om saken, og da selvsagt under slike forhold at Stortingets medlemmer var klar over nettopp det som hr. Smitt Ingebretsen understreket, at vi gir vår behandling av saken - ikke bare selve innstillingen, men eventuelt også den debatt som vi må ha - slike former at det ikke skader norske interesser uten nødvendighet, men at det legger til rette innad grunnlaget for den linje som vi velger. Forholdet er vel også det, som man ikke må glemme her, at det har vært skrevet så meget om denne sak i pressen - i utenlandsk presse har den vært

referert utførlig, og også i vår presse har det vært antydninger om saken - at jeg undres på om det i det lange løp er mulig og sunt at vi har disse hemmelige møter og treffer vedtak i hemmelige møter uten at offentligheten får kjennskap til det. Men alt dette kunne vi kanskje tenke på.

Statsråd Lange: Til spørsmålet om behandling i åpent eller lukket møte vil jeg gjerne si at jeg tror det er absolutt nødvendig at saken nå blir tatt i åpent møte, at jeg gjentar det av min redegjørelse som kan sies i åpent møte, og at vi får en debatt under det ansvar som det gir at vi vil oppnå noe reelt. Så får enhver som tar ordet i den debatt, ta sitt ansvar, når han vet hva det er som blir Stortingets vedtak. Etter at praktisk talt hele min redegjørelse i hemmelig stortingsmøte har stått i «Politikken» og etter at den har vært omtalt i en rekke norske aviser, tror jeg ikke det vil være noen mening i ikke å ta den i åpent møte. Og jeg tror at det er nødvendig av hensyn til det norske folk at fakta blir lagt fram offentlig, hvis man skal få det norske folk til å forstå at vi står i en tvangssituasjon, for det er det vi gjør.

Ingen flere forlangte ordet, og møtet ble hevet
kl. 14.40.